

רשימות חוברת קעט

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ל"ג בעומר, הננו מוציאים לאור מאוצר רשימותיו של כ"ק אדמו"ר זי"ע שרשם לעצמו — חלק מרשימת ה"יומן" ד"חורף תרצ"ה, וזין", שבה מדובר גם אודות ל"ג בעומר.

לתועלת הלומדים, למען ירוץ בו הקורא, ניתוסף כאן גם פיענוח ותיבות-קישור המשולבים בין דברי הרב, וכן ציוני מראי מקומות הבאים בשוה"ג, שנערכו ע"י המו"ל, בדרך אפשר ועל אחריותם בלבד, ובפרט שעמקו וכו' דברי רבינו, כנודע.

מערכת „אוצר החסידים"

פסח שני, ה'תשנ"ט

ברוקלין, נ.י.

חורף תרצ"ה. ויין.

פעם בליאזנע — ביוהכ"פ — והי' זה בשנים הראשונות. הש"ץ. באמצע שמ"ע של שחרית. אדה"ז רמז בידו שיקצר בחזרת התפלה. פשט טליתו וילך ברחוב וודניצ'ער (צופאָר?). נכנס לבית יולדת אחת. לקח קינעֶלאַך. הבעיר אש ובשל אַ קאַשקע. ואמר אדה"ז — בנגון: כל המקיים נפש א' וכו' כאלו קיים וכו' כל המקיים וכו' כאלו קיים וכו' כל המקיים וכו' מישראל קיים עולם מלא.

מהרשנ"ע הי' מספר זה בכד' טבת. אדנ"ע לא אהב לספר עד"ז. הרעישו אז על אדה"ז ויקראוהו: דער מחלל יוהכ"פ. כששאלוהו עד"ז, ענה: כתוב מצוה בגדול ולא מצאתי גדול יותר ממני.

וזהו מעין תשובתו לר"י צייטליש על הג' שאלות: שהולך לבוש מאַרדערנע פוטער מפני שהיא יותר חם וגם קל. רוכב בעגלה רתומה לג' סוסים מפני שרצה במהירות יותר. ואוכל בשר עוף — געשמאַקער.

שאלות רי"צ היו אחרי המאסר, משא"כ מאורע הנ"ל הרבה זמן לפ"ז.

כן הי' אז גב"ע שאכל בשר ויין בת"ב. הודה ע"ז אבל הי' בת"ב שחל להיות בשבת.

להמעשה דר"ש מונקעס [באריכות במכ' לש' תי'. מחורף זה] שזרק הבשר בכלי השופכין — והי' בשנים הראשונות לנשיאות אדה"ז — אמר רש"ם: שקודם שנכנסו לאדה"ז פעלו בעצמם אַז אַזאַך ואס עס וילט זיך זאל מען ניט טאן. ואם הרצון הוא בתוקף ביותר — בדבר גשמי — הי"ז סימן שיש בזה אסור. — והובא זה בדא"ח — תרע"ב — חסידים הישנים וכו' ועוד הובא שחסידים הישנים לא היו מבקשים ע"ד גשמיות (בביתם: גיב עסען וכיו"ב) [עייג"כ ר"ד דרוסקעניק, יב' תמוז רצ"ב].

הלשינו על רש"ם לפני אדה"ז: בעל מדריגה וכו' ויענה אדה"ז: זוטרא דבכו מחי' מתים.

הי' באותו מעמד גם מרדכי האראדאקער לא הי' מבני החדרים. אח"כ נחשב מהמשכילים. אדהאמ"צ עשהו למשפיע בצ'אַסניק. פעם בא לשם ר"מ מטשערנאביל. הלך אליו לקבל שלום, באמרו הטעם כיון

שאדה"ז אמר עליו — על ר"מ מטש', כשראהו בעת החתונה בזלאבין — אַ איידעלער יונגערמאַן. רמ"ט הראה מופת. אמר ר"מ הארדקער אף אַנאנדערען איז קיין מופת ניט. אַ מופת דאַרפען באַוויזען אַף זיך. און דאס קען ער ניט. והי' ביניהם אז וכוח גדול.

שמעתי מאדנ"ע ששמע מרש"ב באַריסאָוער (בנערותו ידע את ר"מ הר'): ר"מ טש' אמר שיש נשמות שא"צ איבערמאַכען זיך. ר"מ האר' אמר שאינו כן. כי גם האבות הי' ע"י עבודה. וכן משה. אפילו אלקות ואס אין עולם צריך ג"כ וכו'. [באריכות ע"ד ר"מ האר' במכ' למ' תי']. האמצעי לא הי' רוצה אַז מ'זאל היטען וערטער. וכן אצל הצ"צ ומהרשנ"ע. על של אדה"ז הקפידו. אדה"ז הי' מקפיד שידייקו בתיבות ג"כ.

אצל אדה"ז הי' חה"ש מהיו"ט המצוינים, הלולא דהבעש"ט. אדהאמ"צ — לג' בעומר. היו יוצאים אז אַפן פעלד. לא הי' נוטל לסעודה אבער נעמען משקה (שהי' אסור בזה מפני בריאותו). ואז ראו כמה מופתים. כל השנה היו מחכים ליום הלג' בעומר. רוב המופתים היו בנוגע לבנים. געוען אַסך פסקים אויך דעמאָלט. לא בעד אמירת הסבר בדא"ח, אלא בשביל יסודות משל עצמו. "מיט חסידות שפילט מען זיך ניט".

אצל הצ"צ זיינען ביידע זאַכען שלאָפער געווארען. אבל בשנת תר"ד לערך — אחרי ביאתו מפ"ב — בלג' בעומר. סיפר הצ"צ תורת הבעש"ט כי תהיו אתם לי ארץ חפץ [כשם שא"א לחקור עד סופה האוצרות שהטביע הק' בארץ כך כל איש ישראל הוא אוצר שא"א למצותו. בדיוק במכ' למ' תי']. וצירף לזה הסיפור: אז מ'האט געבראַכט דעם זיידען אין פ"ב האט מען עם פאַרהערט אין אלע חכמות (נ"א אינה מדויקת כ"כ: זיעבען חכ'). הכניסוהו לחדר מלא ציורים (געמעלדע). אדה"ז הביט זמן מה על התמונות. לבסוף הראה על א' מהן שהיא טובה. בביארו: א"א להתהות יש מיש כ"א ע"י אין באמצע. והציר הזה שכח ע"ע בעת הציור.

פעם צוה אדה"ז שיתאספו בעלי בתים — והי' זה בעת שלקחו מהיהודים את הבריייהויער — ויצא אליהם, ויאמר: מכלכל חיים בחסד כתיב. ולא בהבְרִייהוּיז. וצוה והשתדל שיתעסקו בחכירה וכיו"ב. גם אדהאמ"צ השתדל בזה.

מהרי"ל (אחיו של אדה"ז) והצ"צ (והוא אז בן יז' לערך) ענו שניהם על שאלה אחת. מהרי"ל התאונן שכתב וחזר וכתב את התשובה עד ד"פ. הצ"צ הי' שבע רצון מזה שכתב ושנה וכתב עד ט"פ. ואמר למהרי"ל שזהו הנפ"מ בין שטחיות לעומק. שבשטחיות מפעם לפעם מתרחב. עומק — מפל"פ מתקצר.

הצ"צ במשך ימי חייו עשה שני פעמים השבעת השמות. אפילו בניו לא ידעו מזה. רק מהרשנ"ע ידע.

מהרשנ"ע אמר: אין מאל האב איך ריזיקירט. האב דערנאך געהאָט אַ פאר חדשים צרות. (אבל פעל מה שרצה. כק"ש) דער טאטע האט מיר איבערגעגעבען די כללים.

אדנ"ע אמר: איך בין אַ פחדן. זיך זשאַלעווע איך ניט. איך זשאַלעווע חסידות.

מען דארף האַלטען באַ די כונות בשעת די זאָך טוט זיך, ניט נאר בעת ההשבעה.

בכלל, זהו לא רק שהפעולה הנרצית נעשית אלא שרואים גם האמצעים. ושייך לחוש הראי' השמיעה וגם להמשוש, בדרך דמיון.

ואז א' מב' אלה או שיהי' איש מופשט לגמרי, או שבשעת מעשה יעסוק באיזה ענין גופני בהמי כמו אכילת דבר מתוק וערב וכיו"ב מיט אַ געשמאַק עסען וכו' וגם האַלטען באַ די כונות.

פעם ספרו לפני אדנ"ע — (בהא שאדהאמ"צ הי' כותב אותיות קטנות ושורות תכופות למאד — ובכתבו שורה האחרונה היתה הראשונה לחה עדיין מפני מהירות כתיבתו) — שהי' כותב בהשבעת הקולמוס.

אדנ"ע לא ענה ע"ז דבר. אח"כ דבר ווי חסידים קאנען פאַרגרייזען. כי בהשבעה דרפען האַלטען באַ די כונות. ואדהאמ"צ האט געטראַכט נאר עצמות און חסידות.

אדנ"ע אמר ע"ע שע"י דמעות האט ער מער אויפגיטאן אין חסידות ווי מ'האט געקאָנט ע"י השבעה.

פעם נכנס המ"ץ אל הצ"צ בניתל ומצאו לומד. ויאמר בתמהון: רבי, ניתל... ויענהו: וער האט דיר געבעטען זאגען. אבל סגר את הספר. מאדנ"ע שמעתי הטעם כדי שלא להוסיף חיות. גם דא"ח לא הי' לומד. וגם לא למיגרס. אם אירע בעש"ק הי' המאמר למחרת בבוקר

רשימות חוברת קעט

ולא ע"ד הרגיל ליל ש"ק. רק עד חצות לילה. הי' אדנ"ע אומר: די מתמידים ואס די 8 שעה איז זיי נוגע בנפש האב איך ניט האלט. הי' זמן שאדנ"ע הי' מכוון ללבוש מקודם נעל שמאל דוקא. לאחר זמן הבנתי טעמו.

חורף תרצ"ה. ויין.

א. פעם בליאזנע, ביוהכ"פ בעת התפלה — והי' זה בשנים הראשונות לנשיאותו של אדמו"ר הזקן — הש"ץ עמד באמצע שמונה עשרה של שחרית, ואדמו"ר הזקן רמז בידו שיקצר בחזרת התפלה. פשט טליתו, וילך ברחוב רודניצ'ער (צופאָר?), נכנס לבית יולדת אחת, לקח קינעלאַך², הבעיר אש, וכישל אַ קאַשקע³. ואמר אדמו"ר הזקן — בניגון: כל המקיים נפש אחת וכו' כאלו קיים וכו' (וחזר שוב: כל המקיים וכו' כאלו קיים וכו' (והוסיף וחזר עוה"פ) כל המקיים וכו' מישראל קיים עולם מלא.

אדמו"ר מהר"ש נ"ע הי' מספר סיפור זה ביום ההילולא של אדמו"ר הזקן — כד' טבת. אבל אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע לא אהב לספר עד"ז⁵.

המתנגדים הרעישו אז על אדמו"ר הזקן, ויקראוהו: דער מחלל יוהכ"פ. כששאלוהו עד"ז, ענה: בענין חילול שבת לחולה שיש בו סכנה — כתוב מצוה בגדול⁶, ולא מצאתי גדול יותר ממני. וזהו מעין תשובתו של אדמו"ר הזקן לר"י צייטליש על הג' שאלות: (א) שהולך לבוש מאַרדערנע פוטער⁷ — מפני שהיא יותר חם וגם קל. (ב) רוכב בעגלה רתומה לג' סוסים — מפני שרצה במהירות יותר. (ג) ואוכל בשר עוף — ווייל⁸ עס איז געשמאַקער⁹. שאלות רי"צ הנ"ל היו אחרי המאסר, משא"כ מאורע הנ"ל הי' הרבה זמן לפני זה.

כן הי' אז גביית עדות שאדמו"ר הזקן אכל בשר ושתה יין

(1) ראה גם ד"ה באתי לגני תשי"א פ"ו. תורת מנחם — התוועדויות ח"ב ע' 38. ועוד.

(2) = קסמיע'ע דקים.

(3) = דייסה.

(4) סנהדרין לז, סע"א (במשנה). וש"נ.

(5) ראה גם תורת מנחם — התוועדויות ח"א ס"ע 44 ואילך. תשר"מ ח"ב ע' 627. ועוד.

(6) ראה יומא פד, ב. רמב"ם הל' שבת פ"ב ה"ג. טושו"ע (ואדה"ז) או"ח סשכ"ח סי"ב

(סי"ג). — וראה גם ספר שארית ישראל (להרב מוילעדניק) — ליקוטים שבסוף שער הזמנים.

(7) = (מעיל מ) פרוות נמי.

(8) = כיון שהוא טעים יותר.

(9) ראה גם "רשימות" חוברת קעא ע' 8.

בתשעה באב. וכששאלוהו, הודה על זה, והוסיף: אבל הי' זה בתשעה באב שחל להיות בשבת.

*

ב. להמעשה דר' שמואל מונקעס [באריכות במכתב כ"ק מו"ר אדמו"ר שליט"א לבתו הרבנית מרת שיינא תי', מחורף זה¹⁰] שזרק הבשר בכלי השופכין ואח"כ נתברר שהי' בשר טרפה¹¹ — והי' זה בשנים הראשונות לנשיאות אדמו"ר הזקן — אמר ר' שמואל מונקעס:

חסידים נהגו שקודם שנכנסו לאדמו"ר הזקן ל"יחידות", פעלו בעצמם אַז¹² אַזאַךּ ואס עס וילט זיך, זאל מען ניט טאן. וכיון שכן, הרי אם הרצון הוא בתוקף ביותר — בדבר גשמי — הרי זה סימן שיש בזה איסור.

והובא זה בדא"ח — בהמשך תרע"ב¹³ — חסידים הישנים וכו'.

ועוד הובא, שחסידים הישנים לא היו מבקשים ע"ד גשמיות (בבואם לביתם לא היו אומרים: גיב עסען, וכיו"ב) [עיין ג"כ ר"ד דרוסקעניק, יב' תמוז תרצ"ב¹⁴].

בקשר למעשה הנ"ל, הלשינו על ר' שמואל מונקעס לפני אדמו"ר הזקן: בעל מדריגה וכו'. ויענה אדמו"ר הזקן: זוטרא דבכו מחי' מתים¹⁵.

(10) להעיר גם ממכתב ט"ז שבט תרצ"ה להרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא, שבו כותב אדמו"ר מהוריי"צ (אגרות-קודש שלו ח"ג ע' קנז) שבשבוע שבעבר כתב מכתב לאחותה מרת שיינא, ובו נזכר מאורע שאירע בהתוועדות חסידית אצל חסידי אדמו"ר הזקן בליאזנא עם ר' שמואל מונקעס.

(11) ראה גם סה"ש תרצ"א ע' 259. וש"נ.

(12) = שדבר שרוצים, לא יעשוהו.

(13) בסה"ש תרפ"ה ע' 85: "עס שטייט אין ע"ב אָדער אין ע"ו". — וראה סה"מ עת"ר ע' 5: "ומהחסידים הראשונים היו שעשו הסכם בנפשם שכל דבר המותר אך שיש לו רצון וחמדת הלב לזה, לא יעשה זאת". וראה גם קונטרס העבודה ספ"ב: "כבר ספרתי מא' החסידים הגדולים אשר בהכניסה הראשונה לכ"ק אדמו"ר [הזקן] זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע פעל בעצמו שכל מה שרוצה מצד הטבעי לא יעשה" (וראה גם סה"ש תרפ"ח ע' 17. וש"נ).

(14) בשיחת י"ג תמוז תרצ"ב (נדפס בדפוס): "אַמאָליקע חסידים אָז זיי פלעגן קומען אַהיים, האָבן זיי ניט געבעטן קיין גשמיות (עסן), נאָר אַז מען האָט זיי געגעבן האָבן זיי געגעסן, וויל עסן דאָרף מען נישט ווען דער אדם וויל וכו'" (וראה גם סה"ש תרצ"ו ס"ע 2).

(15) ע"ז יו"ד, ב. — וראה גם סה"ש תש"ג ע' 99.

הי' באותו מעמד גם ר' מרדכי האראדאקער¹⁶. — לא הי' מבני החדרים של אדמו"ר הזקן. אח"כ נחשב מהמשכילים שבחסידים.

ג. ר' מרדכי האראדאקער — אדמו"ר האמצעי עשהו למשפיע בצ'אָסניק¹⁷.

פעם בא לשם הרה"צ ר' מאטיל מטשערנאביל. ור' מרדכי האראדאקער הלך אליו לקבל שלום, באמרו הטעם שהולך אליו, כיון שאדמו"ר הזקן אמר עליו — על ר' מאטיל מטשערנאביל, כשראהו בעת החתונה בזלאבין — אַ איידעלער יונגערמאַן.

ר' מאטיל טשערנאבילער הראה מופת. ואמר על זה ר' מרדכי הארדקער: אַף¹⁸ אַנאנדערען איז קיין מופת ניט. אַ מופת דאַרפען באַויזען אַף זיך, און דאס קען ער ניט.

והי' ביניהם אז ויכוח גדול.

ואמר כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א: שמעתי מאדנ"ע ששמע מר' שמואל בער באַריסאָוער¹⁹ (שבנערותו ידע את ר' מרדכי הארדקער) תוכן הויכוח שהי' ביניהם:

ר' מאטיל טשערנאבילער אמר שיש נשמות שאין צריכים איבערמאַכען זיך²⁰. ור' מרדכי הארדקער אמר שאינו כן, כי גם מעלת האבות הי' ע"י עבודה, וכן משה. והוסיף, שאפילו אלקות ואס אין עולם צריך ג"כ וכו'²¹.

[באריכות ע"ד ר' מרדכי הארדקער — במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א לבתו הרבנית, זוגתי, מרת חי' מושקא תי"²²].

*

(16) ראה גם אגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ שם: בסיפור הנ"ל (אודות ר' שמואל מונקעס) נזכר גם אברך א' שהי' באותו זמן — מרדכי האַראַדאָקער.

(17) ראה גם "התמים" ח"ה ע' קא.

(18) = על מישוהו אחר — אין זה מופת. מופת צריך להראות על עצמו, ודבר זה אין ביכלתו.

(19) ראה אודותו — "התמים" שם ע' צט ואילך.

(20) = לשנות (לתקן) את עצמם.

(21) ראה גם שיחת ש"פ בחוקותי תשי"א ס"ה (תורת מנחם — התוועדויות ח"ג ס"ע 117 ואילך). — ושם מובא הענין ד"אשר ברא אלקים לעשות", "לתקן" (ב"ר פי"א, ו ובפרש"י).

(22) נדפס באגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ הנ"ל.

ד. כאשר אדמו"ר האמצעי הי' אומר דא"ח, לא הי' רוצה אַז²³ מ'זאל היטען וערטער. וכן הי' אצל הצ"צ ואדמו"ר מהר"ש נ"ע. אבל על ה"ווערטער" של אדמו"ר הזקן — הקפידו. אדמו"ר הזקן הי' מקפיד שידייקו בתיבות ג"כ.

*

ה. אצל אדמו"ר הזקן הי' חג השבועות מהיו"ט המצוינים, להיותו יום ההילולא דהבעש"ט²⁴.

אצל²⁵ אדמו"ר האמצעי — הי' לג' בעומר מהיו"ט המצוינים. היו יוצאים אז אַפֿן²⁶ פעלד. אדמו"ר האמצעי לא הי' נוטל ידיו לסעודה, אבער²⁷ ער פלעגט נעמען משקה (אף שהי' אסור בזה מפני בריאותו). ואז ראו כמה מופתים. כל השנה היו מחכים ליום הלג' בעומר. רוב המופתים היו בנוגע לבנים.

געוען²⁸ אַסך "פסקים" אויך דעמאָלט — לא בעד אמירת הסבר בדא"ח, אלא בשביל יסודות משל עצמו, באמרו: "מיט²⁹ חסידות שפילט מען זיך ניט".

אצל הצ"צ זיינען³⁰ ביידע זאַכען שלאָפער געווארען. אבל בשנת³¹ תר"ד לערך — אחרי ביאתו מפטרבורג — בלג' בעומר, סיפר הצ"צ תורת הבעש"ט³² עה"פ³³ "כי תהיו אתם לי ארץ חפץ"

(23) = שישמרו את (ידייקו ב) התיבות (כשהיו חוזרים על דא"ח שלו). — הובא ונתבאר בהתוועדויות תשמ"ג ח"ג ס"ע 1594 ואילך.

(24) ראה שיחת יום א' דחגה"ש הי' ש"ת ס"א (סה"ש קיץ הי' ש"ת ס"ע 115). יום ב' דחגה"ש תש"ה ס"ב (סה"ש תש"ה ס"ע 107). וראה גם שיחת יום ב' דחגה"ש תשח"י, תשל"ח. ועוד.

(25) נעתק (בשינויים קלים) ב"היום יום" — י"ח אייר (מ"חורף צ"ה"). וראה גם לקו"ד ח"ג תקיט, א ואילך. שיחת ל"ג בעומר הי' ש"ת ס"ח ואילך (תורת מנחם — התוועדויות ח"א ע' 60 ואילך).

(26) = להשדה.

(27) = אבל הי' לוקח.

(28) = היו הרבה "פסקים" גם אז (בל"ג בעומר, היינו, שאדמו"ר האמצעי הי' נותן לחסידים "פסק", דברי תוכחה וכיו"ב).

(29) = עם "חסידות" — לא משחקים.

(30) = ב' הדברים (ההנהגות המיוחדות של אדמו"ר הזקן בחג השבועות, ושל אדמו"ר האמצעי בל"ג בעומר) נעשו באופן של חלישות.

(31) נעתק (בשינויים קלים) ב"היום יום" — י"ז אייר (מ"חורף צה, וינא").

(32) ראה כש"ט (הוצאת קה"ת, תשנ"ט) הוספות סנ"ז. וש"נ.

(33) מלאכי ג, יב.

[ותוכן התורה: כשם שאי אפשר לחקור עד סופה האוצרות שהטביע הקב"ה בארץ, כך כל איש ישראל הוא אוצר שאי אפשר למצותו. (פרטי הדברים בדיוק — במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א לבתו הרבנית, זוגתי, מרת חי' מושקא תי"א³⁴)].

וצירף לזה הסיפור: אז³⁵ מ'האט געבראָכט דעם זיידען אין פטרבורג, האט מען עם פֿאַרהערט אין אלע חכמות (נוסחא אחרת שאינה מדויקת כל כך: זיעבען חכמות). הכניסוהו לחדר מלא ציורים (געמעלדע). אדמו"ר הזקן הביט זמן מה על התמונות. לבסוף הראה על אחת מהן שהיא טובה, בביארו: אי אפשר להתהות יש מיש כי אם ע"י "אין" באמצע. והצייר הזה — שכח על עצמו בעת הציור.

*

ו. פעם³⁶ צוה אדמו"ר הזקן שיתאספו בעלי בתים — והי' זה בעת שלקחו מהיהודים את הבְּרִייהוּיזער³⁷ — ויצא אליהם, ויאמר: "מכלכל חיים בחסד" כתיב, ולא בהבְּרִייהוּיז. וצוה והשתדל שיתעסקו בחכירה וכיו"ב. גם אדמו"ר האמצעי השתדל בזה.

*

ז. מהרי"ל (אחיו של אדמו"ר הזקן) והצ"צ (והוא אז בן יו' לערך) ענו שניהם על שאלה אחת. מהרי"ל התאונן שכתב וחזר וכתב את התשובה עד ד' פעמים. ואילו הצ"צ הי' שבע רצון מזה שכתב ושנה וכתב עד ט' פעמים. ואמר הצ"צ למהרי"ל שזהו הנפק"מ בין שטחיות לעומק, שבשטחיות מפעם לפעם מתרחב, ובעומק — מפעם לפעם מתקצר.

*

ח. הצ"צ במשך ימי חייו עשה שני פעמים השבעת השמות. אפילו בניו לא ידעו מזה, ורק אדמו"ר מהר"ש נ"ע ידע מזה.

(34) נזכר גם במכתב שבאגרות-קודש הנ"ל ע' קפ.

(35) = כאשר הביאו את הסבא (אדמו"ר הזקן) לפטרבורג, בחנו אותו בכל החכמות (שבע חכמות).

(36) ראה גם סה"ש תרח"ץ ע' 283. וש"נ.

(37) "בימים ההם הי' חלק גדול מישראל עוסקים בעשיית יי"ש ושכר ועוד משקאות, והתפרנסו מזה, ובשנים ההם לקחו זה מישראל ואסרו עליהם, וזה הי' נקרא בראייזער, היינו מקום עשיית המשקאות" (סה"ש שם).

אדמו"ר מהר"ש נ"ע אמר: איין³⁸ מאל האב איך ריזיקירט. האב דערנאך געהאט אַ פאר חדשים צרות (אבל פעל מה שרצה. כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א). דער טאטע האט מיר איבערגעגעבען די כללים.

אדנ"ע אמר: איך³⁹ בין אַ פחדן. זיך זשאַלעווע איך ניט. איך זשאַלעווע חסידות.

מען⁴⁰ דארף האַלטען באַ די כונות בשעת די זאך טוט זיך, ניט נאר בעת ההשבעה.

בכלל, זהו לא רק שהפעולה הנרצית נעשית, אלא שרואים גם האמצעים. ושייך לחוש הראי', חוש השמיעה, וגם לחוש המישוש, בדרך דמיון.

ואז — א' מב' אלה: או שיהי' איש מופשט לגמרי, או שבשעת מעשה יעסוק באיזה ענין גופני בהמי, כמו אכילת דבר מתוק וערב וכיו"ב מיט אַ געשמאַק עסען וכו', וגם האַלטען באַ די כונות.

פעם⁴¹ ספרו לפני אדנ"ע — בהא שאדמו"ר האמצעי הי' כותב אותיות קטנות ושורות תכופות למאד, ובכתבו שורה האחרונה היתה שורה הראשונה לחה עדיין מפני מהירות כתיבתו — שהי' כותב בהשבעת הקולמוס.

אדנ"ע לא ענה על זה דבר. ואח"כ דבר ווי⁴² חסידים קאנען פאַרגרייזען, כי בהשבעה דרפען האַלטען באַ די כונות, ואדמו"ר האמצעי האט געטראַכט נאר עצמות און חסידות.

אדנ"ע אמר על עצמו שע"י דמעות האט⁴³ ער מער אויפגיטאן אין חסידות ווי מ'האט געקאַנט ע"י השבעה.

*

(38) = פעם אחת לקחתי סיכון. אח"כ היו (לי) במשך כמה חדשים — צרות .. אבי (הצ"צ) מסר לי את הכללים.

(39) = אני פחדן. אינני חס על עצמי, אלא על חסידות.

(40) = צריכים "להחזיק" בהכוונות כאשר הדבר נעשה בפועל, לא רק בעת ההשבעה.

(41) ראה גם "התמים" ח"ב ס"ע עח ואילך. סה"ש תש"ב ע' 122.

(42) = שחסידים יכולים לטעות, כי, בהשבעה צריכים "להחזיק" בהכוונות, ואילו אדמו"ר

האמצעי חשב רק (על) עצמות וחסידות.

(43) = פעל בחסידות יותר ממה שיכולים לפעול ע"י השבעה.

ט. פעם נכנס המורה־צדק דליובאוויטש אל הצ"צ ב"ניתל", ומצאו לומד. ויאמר בתמהון: רבי, ניתל... ויענהו: וער⁴⁴ האט דיר געבעטען זאגען. אבל אעפ"כ סגר הצ"צ את הספר.

מאדנ"ע⁴⁵ שמעתי הטעם שנוהגים שלא ללמוד בניתל, שהוא כדי שלא להוסיף חיות⁴⁶.

גם דא"ח לא הי' אדנ"ע לומד ב"ניתל"⁴⁷, וגם לא למיגרס. אם אירע "ניתל" בעש"ק — הי' אדנ"ע אומר המאמר למחרת בבוקר, ולא ע"ד הרגיל כליל ש"ק.

המנהג שלא ללמוד ב"ניתל" הוא רק עד חצות לילה⁴⁵.

הי' אדנ"ע אומר: די⁴⁸ מתמידים ואס די 8 שעה איז זיי נוגע בנפש, האב איך ניט האלט⁴⁵.

*

י. הי' זמן שאדנ"ע הי' מכויין ללבוש מקודם נעל שמאל דוקא. לאחר זמן הבנתי טעמו.

(44) = מי ביקש ממך לומר.

(45) נעתק ב"היום יום" — יז טבת (מ"חורף, רצ"ה וינא").

(46) נתבאר במכתבי רבינו — אגרות־קודש חי"ד ע' שנא. לקו"ש חט"ו ע' 554.

(47) להעיר מ"רשימות" חוברת קעא ס"ע 8.

(48) = אלו המתמידים ש(העדר הלימוד ב)שמונה שעות אלו נוגעים להם בנפש, אינני